

THE BLUEBIRD CALL

MAL PELO

DEL 26 D'OCTUBRE DE 2023
AL 28 DE GENER DE 2024

Bòlit_LaRambla
Bòlit_PouRodó

Bòlit, Centre d'Art Contemporani. Girona
info@bolit.cat / 972 427 627 / www.bolit.cat

Ho organitzen i produeixen:
Amb el suport de:
Hi col·laboren:
Ho patrocina:

ABSÈNCIA & PRESENÇA. UNA NOVA INCURSIÓ DINS DEL TERRITORI MAL PELO

Carlota Subirós Bosch

Y aurait-il des territoires dansés (puissance de la danse à accorder) ? Des territoires aimés (qui ne tiennent qu'à être aimés? Puissance de l'amour), des territoires disputés (qui ne tiennent qu'à être disputés?), partagés, conquis, marqués, connus, reconnus, appropriés, familiers ? Combien de verbes et quels verbes peuvent faire territoire? Et quelles sont les pratiques qui vont permettre à ces verbes de proliférer ?

Vinciane Despret, *Viure com els ocells*, p.41¹.

Ja fa uns quants anys que vaig tenir aquesta imatge: que Mal Pelo és, sobretot, un territori².

Un territori de vida i de creació, un territori de profunda exploració de les arts des del cos. Un territori de l'imaginari, poblat de figures inoblidables, de persones-animals, d'humor i malenconia, de filosofia i dolor i bellesa i moviment. Un territori al peu de les Gavarres, als afores de Celrà, prop de Girona. Un territori amb turons suaus, i bosc ombrejat, i oliveres, i terra treballada, i burros pasturant. Un territori de complicitats i col·laboracions que transcendeixen fronteres i llenguatges, que perduren al llarg dels anys. Un territori on la feina de cada dia és exigent i alhora està inscrita en un viatge molt llarg, molt profund, molt tenaç. Un territori de bons àpats entorn d'una taula fusta enfosquida pel temps, de paisatges serens als ulls, de viatges i criaça i vida domèstica i recerca contínua. Un territori on es cultiven tant la complexitat i la subtileza com l'essencialitat més contundent. Un territori on els resultats no es mesuren tant amb els espectacles acabats sinó amb la qualitat de cadascun dels moments viscuts i amb el sentit profund que recorre tota l'acció. Un territori on l'escena intensifica la vida i la vida intensifica l'escena.

¹ Vinciane Despret, *Viure com els ocells*. Arcàdia, Barcelona 2021.

² Carlota Subirós Bosch, *Territori Mal Pelo*, dins *Performances de la mirada*, editat pel Mercat de les Flors la temporada 2013-2014.

En el trànsit de l'hivern a la primavera d'aquest any 2022, quan ja es compleixen dos anys des de l'inici de la imparable pandèmia que ha enterbolit greument les nostres vides, Mal Pelo ens ofereix una nova incursió dins del seu fèrtil territori. Un territori que sempre conté la poderosa *calidesa* de la llar i, alhora, la indòmita promesa de l'*aventura*.

Aquesta vegada, la invitació s'emplaça al Bòlit Centre d'Art Contemporani de Girona després de l'estrena a Es Baluard Museu d'Art Contemporani de Palma en 2022, on podem recórrer per dins alguns dels impulsos de Mal Pelo convertits en volums, en textures, en imatges, en objectes, en veus, en rastres, en sonoritats... Presències i absències que ens proposen un viatge als nostres propis territoris interiors.

intensitat de la presència

Mal Pelo és un grup de dansa i creació escènica fundat l'any 1989 per María Muñoz i Pep Ramis. Ella era llavors una jove ballarina provinent de València, havia practicat l'atletisme de competició i s'havia format en escoles de dansa d'Amsterdam i Barcelona. Ell era un jove mallorquí de Manacor que havia estat en contacte des de la infància amb la música i la pintura, i s'havia format en el terreny de les arts plàstiques, els titelles i la veu. En la seva trobada, van descobrir un territori de recerca compartit, centrat en l'exploració de l'escena des del cos. En els més de trenta anys de trajectòria conjunta amb Mal Pelo, han estrenat gairebé una quarantena d'espectacles, han muntat diverses exposicions i instal·lacions, han editat tres llibres exquisits entorn de la seva pròpia feina, han col·laborat amb una àmplia constel·lació d'artistes de diverses disciplines, han desenvolupat una fecunda tasca pedagògica i han impulsat l'espai de treball L'animal a l'esquena, que des de l'any 2001 acull al Mas Espolla residències artístiques, laboratoris d'investigació, propostes de formació especialitzada, presentacions de projectes i moltes altres activitats entorn del cos, del pensament i de la creació.

Un dels fils d'or que recorre tota aquesta labor incansable és la *intensitat de la presència*. Estar plenament present en allò que es fa a cada moment. Intensificar aquesta qualitat. Explorar a fons la singularitat de cada cos, de cada intèrpret, de cada gest, de cada paraula, de cada textura de moviment. Fer-la créixer en la seva excepcionalitat, donar-li força i alhora respectar la seva fragilitat. Donar-li espai.

Els espectacles de Mal Pelo estan carregats de dansa, de cossos que ballen, que parlen, que escolten, que respiren, que miren, que pensen, que bateguen, que es recullen, que s'exposen. Al territori Mal Pelo rarament es parla de coreografia. Es parla de materials, de qualitats, de zones i parts específiques del cos, de textures poètiques que travessen la fisicitat. Al territori Mal Pelo es cultiva la confiança en cada intèrpret perquè vagi al límit de les seves possibilitats expressives i associatives. Al territori Mal Pelo es conrea una mirada entregada a la particularitat de cada cos, al seu caràcter irreductible, a la seva sàvia obertura a l'escena.

Avui en dia, la presència és un escàndol. Avui en dia, la presència és un tresor.

Entorn de l'univers Mal Pelo hi ha hagut sempre figures d'una intensitat colpidora, sovint agermanada amb una extraordinària discreció. Ara tanco els ulls i n'apareixen al vol unes quantes; unes quantes entremig de moltes més. La dissenyadora de so Fanny Thollot, que des del seu silenci reconcentrat converteix l'escena en música palpitant. La ballarina i creadora Leo Castro, que esmola tot el que toca i tot el que veu. El realitzador de vídeo Xavier Pérez, que dona densitat i volada a totes les imatges enregistrades i projectades que habiten aquest univers. La cineasta i videoartista Núria Font, que ha dialogat íntimament amb la seva dansa des del llenguatge audiovisual i la passió compartida. Els ballarins Jordi Casanovas i Enric Fàbregas, cadascun disposat a desplegar tota la seva energia única, juganera, animalasca, tendra, bestial. La dissenyadora de moda i figurinista CarmePuigdevalliPlantés, que amb el seu gust per les teles i els colors i els volums acompanya de prop la feina del grup d'intèrprets, per trobar els pesos i els talls escaients per a cada cos. L'il·luminador i cap tècnic August Viladomat, artesà de somriure sorneguer i saviesa modesta. El compositor Steve Noble, que durant molts anys va cavalcar amb ímpetu la sonoritat dels seus espectacles. La ballarina Federica Porello, que irradia i concentra una qualitat infinita. L'escriptor i poeta i dibuixant i

crític d'art John Berger, que va viure una intensa relació de fascinació mútua amb Mal Pelo, i que encara avui segueix nodrint el seu pensament, el seu amor, la seva creativitat.

Les presències no s'esgoten, no s'exhaureixen. Les presències estimades són inesgotables. Són un refugi i un estímul continu. Un recer infinit davant de les inclemències de la vida.

Al llarg dels anys –seguint els cicles indefugibles de la proximitat i la distància, de l'entusiasme i la malaltia, de la naixença i la mort–, la presència compromesa hi és sempre, perdura, es transforma amb les circumstàncies i alhora les transcendeix. En l'obra de Mal Pelo hi batega aquest camí llarg, profund, sostingut, en contínua evolució. Malgrat els avatars inevitables que marquen cada relació, les presències són entregades, fortes, incondicionals. En la feina diària, són col·laboracions enteses com un espai de trobada, de descoberta, de generositat creadora. A escena, són cossos intensos, personalitats que se'ns ofereixen en tota la seva plenitud.

La dansa és un espai d'expansió, de presència dilatada. El territori Mal Pelo i els seus *poemes escènics* sempre han estat per a mi l'experiència d'un *present intensificat*.

hem envellit tantes vegades...

Una altra de les presències intenses dins del territori Mal Pelo és la que reclamen certes paraules. Textos que poden tenir la concisió d'un epigrama o el desplegament d'un monòleg interior desenfrenat, però que sempre estan marcats per una inequívoca sensació fragmentària. Són textos que ens fan sentir que hem entrat sense preàmbuls en un dietari íntim, carregat de vida personal. Frases que ressonen amb una cadència concreta, en la veu de qui les diu. Frases que desgranen inevitablement un pensament però que també quallen com un coàgul, com una incitació, com una porta que s'entreobre i inaugura un nou camí.

Per a mi, una d'elles és aquesta, en la veu de la María: "*Hemos envejecido tantas veces...*"

És una idea que em ressona també d'una de les grans novel·les de John Berger, *King*: que l'aigua té set pells, que cada capa de l'aigua que la mà travessa aporta una nova qualitat. Que allò que percebem com a aigua, com una vida, en realitat reverbera contínuament a través de molts estrats successius, moltes capes simultànies. Que totes les edats passades conviuen amb la persona que som avui.

Cadascú de nosaltres ha envellit ja tantes vegades....

Mal Pelo toca contínuament aquestes diverses capes, sense por, amb gosadia, però amb infinita delicadesa. Al territori Mal Pelo, el pas del temps és un focus de meditació contínua, ja que el treball amb el present intensificat es correspon amb una lúcida consciència de l'efímer, de la contínua transformació del cos, del diàleg sempre renovat entre el pes i la lleugeresa, amb l'energia i amb el tempo. Ara que el grup ha recorregut ja més de tres dècades de recerca ininterrompuda, la transmissió de coneixement entre generacions apareix com un altre dels eixos fonamentals de la seva feina, així com la preservació i la constant evolució del saber acumulat.

el valor de l'artesanía

La fusta ben treballada per unes mans sàvies envelleix bé. Una de les vocacions essencials del territori Mal Pelo és la feina ben feta, la cura dels materials, la pell amb pell, la creació des de l'escolta. Al territori Mal Pelo, tant l'assaig com la recerca com la vida domèstica s'aborden des del compromís immediat amb allò que es fa, tant si és a la cuina, com al taller, com a l'estudi. En aquesta actitud hi ressona també la poètica essencial de John Berger, així com el pensament d'altres autors llegits amb profunda atenció, com l'escriptor italià Erri de Luca, l'arquitecte finlandès Juhani Pallasmaa o el sociòleg estatunidenc Richard Sennett. Tots quatre autors comparteixen una reflexió activa i extraordinàriament suggerent sobre el coneixement corporal, sobre les qualitats materials percebudes a través dels sentits i carregades d'associacions concretes i de memòria experiencial.

Ara bé, per més sofisticat i lliure que pugui arribar a ser el viatge intel·lectual, al territori Mal Pelo el pensament mai no pot deixar de ser un pensament *encarnat*, situat en el cos, localitzat en el temps i en l'espai, convertit en moviment i en respiració, inscrit en les circumstàncies vitals. És això el que sempre li dóna també la seva extraordinària reverberació personal.

La paraula *artesanía* sembla pertànyer a una època ja passada. No és cert. Avui en dia, quan tot està esdevenint cada vegada més virtual, més eteri, més intangible, el tacte esdevé més necessari que mai. El tacte ferm, decidit, sensible, explorador, curós, delicat. El contacte. El saber fer. El *saber fer de veritat*, amb les mans, amb el cos, des del compromís.

Mal Pelo cultiva la provatura diària, la fiscalització de les idees. Paper, roba, fusta, linòleum, ferro, palla, guix, cinta, llibre, llibreta, ordinador, dibuix, taula, cadira, sabates, auriculars, sorra, pantalla, pintura, gasa, terra, tinta, màscara, ales, barret, os, clau, artefacte, andròmina, planta, gos, cavall.

Mà, ull, dit, pell, esquena, columna, sacre, vèrtebra, maluc, peu, turmell, genoll, cuixa, isquí, escàpula, clatell, crani, front, galta, clavícula, aixella, colze, canell, gir, salt, caiguda, suspensió, aire, terra, suport, pes, gravetat.

Artesania vol dir escolta. Diàleg. Recerca. Invenció. Tradició. Herència. Memòria. Innovació.

intimitat de l'absència

Una altra de les frases que per a mi ressona amb força dins del territori Mal Pelo és aquesta, en la veu d'en John: "*Algú recorda el teu cos absent... Algú recorda el teu cos absent amb tendresa. Ja sé que és un gran rept, però podries interpretar aquest record?*"

En aquest punt, la veu d'en John es trenca amb la veu d'en Pep: "*Hi ha un racó del teu cos que a mi m'excita molt, i tu mai no sabràs quin és.*"

I a partir d'aquí, es desboquen per a mi els records, la memòria carregada d'imatges i paraules i emocions i vivències d'alguns dels espectacles del territori Mal Pelo gaudits al llarg dels anys, que bateguen ja en la força mateixa dels seus títols. La María obrint l'ànima cap endins i cap enfora a *Atrás los ojos*; en Pep viatjant i dibuixant amb llum a *The Mountain, The Truth & The Paradise*; tot el grup fent girar l'espai sencer a *Testimoni de llops*, amb la taula de treball com a centre gravitacional; la música feta cos i pura bellesa humana en cada nova ocasió de *Bach*; en Pep volant furiosament a *Dol*; l'univers de somnis que bategava a *La calle del imaginero*; l'Enric xisclant, arraulit a dalt de tot d'un tronc suspès en l'aire a *L'esperança de vida d'una llebre*; la nuesa absoluta de la María a *He visto caballos*; la Federica recollint amb els seus ulls immensos tota l'energia del teatre a *On Goldberg Variations*; la María amb bigoti i casquet, recurrent els laberints de les paraules i de l'amor a *Todos los nombres*; en Pep carregat amb un arbre a *L'animal a l'esquena*, buscant el seu lloc precís; la María ballant inconteniblement sobre la imatge d'un cavall galopant al centre de la immensitat blanca d'*An, el silenci*, on després en Jordi feia espetegar provocadorament les seves botes punxegudes; les siluetes depurades d'en Pep i la María a *El cinquè hivern*, aprofundint en el diàleg profundament commovedor que els seves figures han anat teixint *avec le temps*, de solo en solo i de duo en duo; la Leo desafiant el públic enmig de la bellesa sublim i escruixidora de tota la vida acumulada a *Highlands*; la presència de cada cos i de cada veu que amb cada nova peça es fa més gran i entra en relació amb noves incorporacions, com en el contrapunt infinit i sempre en fuga de la música de Johann Sebastian Bach, que flueix com una torrentada per les darreres creacions del grup.

Parlem de la intensitat de les presències, però aquesta intensitat està inexorablement unida a la *intimitat de les absències*.

L'enyor és una força poderosa dins del territori Mal Pelo. L'enyor és motor de vida i de desig. L'enyorança és germana de l'anhel.

(En el documental de Wim Wenders sobre Pina Bausch³, la ballarina que va substituir la coreògrafa a la peça *Café Müller*, després de la seva inesperada mort, identifica que allò que donava tanta força a la presència de la Pina dins d'aquella inoblidable peça era una mena de *forat* que s'obria dins de la seva persona quan ballava, un forat que només es podria definir amb la paraula alemanya *Sehnsucht*, que al·ludeix tant a l'*enyorança* com al *desig*, a l'anhel més pregon.)

La força de la presència segurament no es pot entendre sense la força de les absències. Els que no hi són alimenten els que hi són. Tot allò viscut abans batega en l'instant present. Tot allò que hem estimat –els moments d'exaltació, els moments desafortats, tot allò que hem ballat, tot allò que hem pensat en un llampec fulgurant, les mirades còmplices, l'escalfor de les mans confiades–, tot això carrega l'aire, tot això es refugia en la memòria del cos i de l'espai.

Cada estança és un escenari. Cada escenari és una ocasió de vida.

Mal Pelo ens ofereix avui un refugi temporal. Aquí no hi ha intèrprets en present. El cos que habita aquest espai és el nostre. L'aire està carregat d'absències. El moment s'obre a la nostra presència. Un grup de dansa i creació escènica ens situa a nosaltres al bell mig de l'escenari.

La *Divina Commedia* de Dante s'obre amb aquests versos:

*Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura,
ché la diritta via era smarrita⁴.*

Al territori Mal Pelo, sempre som *al bell mig del camí de nostra vida*. Al territori Mal Pelo, la *selva obscura* és el bosc infinit de tots els somnis i de totes les narracions. Al territori Mal Pelo no hi ha *camins directes*, sinó que cada pas és una aventura. Al territori Mal Pelo ens hi podem *perdre* amb confiança, perquè sabem que perdre's és la condició necessària per poder *retrobar-nos*.

Al territori Mal Pelo, tot allò que ara passa ressona de moltes històries viscudes. Els moviments deixen un rastre; el rastre s'esborra, però l'aire en conserva la memòria. Totes les aigües comuniquen. El passat i el futur també comuniquen. La presència i l'absència reverberen en els espais treballats amb les mans, amb la pell, amb el cor.

La dansa que avui anhelem és aquella que ballem dins del nostre territori interior.

Article escrit per Carlota Subirós i comissionat per Imma Prieto, directora de ES BALUARD Museu d'Art Contemporani de Palma, amb motiu de l'exposició *Before the words* de Mal Pelo a ES BALUARD MUSEU, Palma, febrer 2022.

³ *Pina*, Wim Wenders, 2011.

⁴ La traducció catalana de Josep Maria de Sagarra d'aquests versos és la següent:
*Al bell mig del camí de nostra vida
vaig retrobar-me en una selva obscura,
del dreturer vial la passa eixida.*